

ללקח מנוח

פרשת בהר-בחקותי התשס"ט

יצא לאור ע"י רשת מוסדות "מנוח" בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

7:50	הדלקת נרות שבת ניו יורק
9:21	מנצא שבת
8:39	סוק"ש מג"א
9:15	סוק"ש גר"א
12:53	הצות

"וקדשתם את שנת החמישים שנה"

(כה, י)
אפשר לומר בדרך רמז שמצינו בפרשת בהעלותך (במדבר ח, כה) "ומבן חמישים שנה ומעלה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד". כי חכמי הטבע והרופאים אומרים שמחמישים שנה ומעלה אז יעמדו האיברים מחמותם ונקראת אצלם פערקאלקונג, ואם כן עד הזמן הזה אי אפשר לאדם לעמוד נגד הטבע הבהרות והחמימות אבל מחמישים ולמעלה אז קל הוא להתקדש עצמו ודו"ק.
(רבי ישכר דוב באב"ד – אוצר יד החיים)

"ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך"

כי אני ד' אלקיכם" (כה, יז)
"ולא תונו איש את עמיתו" - ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והנאתו של יועץ (רש"י)
וצריך עיון הרי בזה עובר על "לפני עור" ולא הונאת דברים; אמנם בגמרא (בבא מציעא נח:): הדוגמא בעיצה לחמרים שמבקשים תבואה שלא יאמר להם: לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה, ויודע בו שלא מכר לעולם, ובה מצער הוא את החמרים או האיש שאילו שלחם.
(רבי יונה מרצבך – עלה יונה)

"ועשיתם את חקתי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אתם וישבתם על הארץ לבטח"

(כה, יח)
יש לומר דלכאורה קשה דכפל בפסוק זה גם כן "וישבתם על הארץ לבטח", דאחר כך מסיים הקרא שנית "וישבתם לבטח עליה"? (ויקרא כה, יט). ויש לומר דהנה העני שאין לו שום תענוג עולם הזה, אין חידוש כל כך אם עושה מצוות ולומד, והאיש הירא ה' ובמצוותיו חפץ מאוד אף שהון ועושר בביתו הנה עבודתו רצויה מאוד. וזהו מרומז בכתוב "ועשיתם אותם" כשתהיו "וישבתם על הארץ לבטח", דהיינו אם תקיימו התורה מעושר אז על ידי כן "ונתנה הארץ פרייה וישבתם לבטח עליה", שתתקיימו בעושר וק"ל.
(אמרי שפר)

"וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו"

(כה, כ)
לכאורה קשה מה שאמר "וצווייתי את ברכתי (ויקרא כה, כא) אחר "וכי תאמרו מה נאכל", הא גם בלא הקושיא יצוה את הברכה, שלא ירעבי הקב"ה את יראיו וכלל ישראל. וצריך לומר דבלא הקושיא ה' עושר גדול מזה, שלא יצמח יותר משאר שנים, אך הברכה תהי' שישגי אף המעט לשלש שנים, שזה יותר עדיף, שלא יצטרכו לבנות מקומות חדשים, עיין ברש"י על הפסוק (ויקרא כו, י) "וישן מפני חדש תוציאוי", אבל כיון שהקשו "מה נאכל",

"שבת לד" – לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית (רש"י)

והכוונה בזה דהיות השמיטה הוא טובה לאדם שאין בה חסרון כיון ואינם מפסידים על ידי שמיטה, ואדרבה הם מרוויחים טירדות העבודה, כמו שנאמר (ויקרא כה, כא) "וצווייתי את ברכתי לכם וגו' ועשת את התבואה לשלוש השנים", ונתברכו בלא טרחא, ולכן נקרא "שבת לה'", לאפוקי לישראל איננה נחשבת להם מאומה מאשר להם. וכן נמי נאמר בשבת בראשית "שבת לה'", להורות שלא יפסידו כלום ביום השבת, ד"ביום השישי לקטו לחם משנה" (שמות טז, כב), ולכן נקרא שבת לה'. נמצא לפי דברינו שהשמיטה היא טובה לאדם, והם עברו על השמיטה אף שאין בה הפסד.
(רבי יהונתן אייבשיץ – אהבת יהונתן)

"ושבתה הארץ שבת לד" (כה, ב)

הנה הדברים הגשמיים אין להם מנוחה תמיד, וכשי"כ השקט לא יוכלו, אך אבל בארץ ישראל שיש בה קדושה, ע"כ יש לבני ישראל מנוחה, וכן שבת בששת ימי המעשה, הגם שיש בהם ע"כ מאור של שבת, זה הוא מלמעלה למטה, אבל בשבת שב למקורו מלמטה למעלה, ועל כן 'בא שבת בא מנוחה' (תוספות סנהדרין לח.). לכן גוי ששבת חייב מיתה' (סנהדרין נט.) כי החומריים אין להם מנוחה כנ"ל, ושבת הוא זכר ליציאת מצרים, וכתוב (בראשית לז, יד): "וישלחו מעמק חברון", ופירש רש"י 'מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון', הפירוש עצה עמוקה יש לומר, כי חברון מלשון חיבור, וכאשר היו אצל אביהם יעקב אבינו ע"ה היו מלאים בתורה וקדושה, וכאשר אדם מלא בתורה וקדושה אין לו תשוקה כל כך. ועל כן היתה העצה שירדו למצרים מקום טומאה ערוות מצרים, על ידי כן היתה להם תשובה גדולה ולהתחברות להשם יתברך, וזה הוא עיצה עמוקה כידוע ממידת הפכיים נתוודע האמת כאור מן החושך, ובשבת על ידי ששת ימי החול שעוסק בדברים גשמיים, נתוודע ונתעלה קדושת שבת, וזה הפירוש 'זכר ליציאת מצרים' כנ"ל, שאז נתוודע להם, והיתה להם תשוקה גדולה.

ובוהר הקדוש איתא דאם לא שהיתה ארץ ישראל מתחילה ביד כנען, לא היתה גם כן ביד ישראל, שעל ידי זה נתקדשה בקדושת ארץ ישראל כנ"ל, וזה הפירוש: "כי תבואו אל הארץ וגו' ושבתי", שמחמת שעל ידי שהיתה עד ביאת ישראל לתוכה ביד כנען בחומריות, על ידי זה בביאת ישראל נתקדשה ביותר מחמת התשוקה כנ"ל, וזה הפירוש "כי תבואו – ושבתי". ודו"ק.
(רבי שלמה קאליש – ספר הזכרון "זכרון שלמה")

פנינים לפרשת בהר

"וידבר ד' אל משה בהר סיני לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבואו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לד" (כה, א-ב)

נראה לבאר מקראי קודש אלו כמין חומר, על פי מה שכתבו המפרשים לפרש, למה ירד הקב"ה על הר סיני כדי ליתן התורה לישראל, והלא הר סיני בחוף לארץ הוא, והקב"ה כהן הוא, כדכתיב "ויקחו לי תרומה" (עיין סנהדרין דף לט., ועיין עוד זבחים דף קב.). ורבנן גזרו על אויר חוף לארץ דמטמא? (עיין שבת דף טו.). ותירצו דללמוד תורה שאני (עיין עירובין דף מז.). ואכתי קשה, דהני מילי כשהתלמיד חולך אצל רבו, אבל רב חולך אצל תלמידו לא? ותירצו דתלמוד תורה דרבים שאני, ובהר סיני הא הווה תלמוד תורה דרבים. ואף על פי שהקב"ה לא למד תורה רק עם משה לבדו, מכל מקום כיון שמשא למד עם כל ישראל, כתלמוד תורה דרבים דמיא.

ולפי זה שפיר מבואר הפסוקים "וידבר ה' אל משה בהר סיני", וקשה היאך טימא הקב"ה בכיכול את עצמו באוירא דחוצה לארץ? מאי אמרת ללמוד תורה מותר? והא הרב שיוצא כדי ללמד לתלמיד אסור. ואלא אי אמרת משום דהווה תלמוד תורה דרבים, הלא הקב"ה למד רק עם משה לבדו? לזה אמר "דבר אל בני ישראל", ושפיר הוה כתלמוד תורה דרבים דמותר לצאת, ודו"ק.

(רבי אברהם בירודא – אשל אברהם)

ויש לדעת במה שונה מכירת חמץ לנכרי שעליה סומכים כולם, ממכירת קרקעות בשביעית לנכרי שיש הפוסלים זאת בתכלית האיסור? כי התורה רוצה שישמור שביעית, והם ממציאים עצה איך לא לשמור, היינו, אומר רבי נימין מנדלזון מקוממיות: בחמץ רצון התורה הוא שיהודי לא יכשל ב"בל יראה ובל ימצא" שלא ישאר ברשותו חמץ, ולכן כדי לקיים את רצון התורה, באו והמציאו עצה כיצד להוציא את החמץ מרשותו על ידי מכירה. מה שאין כן בשביעית, שבה רצון התורה היא שהאדמות של ישראל ישבתו על ידם, והנה כדי שלא לקיים את רצון התורה, באו והמציאו עצה כיצד להפקיעם מרשות ישראל שלא ישבתו.

(רבי אברהם מרדכי מגור – אמרי אמת)

ולא בטחו על הקב"ה שלא יקשו כלל, דוודאי לא יחסר כלום על ידי קיום מצות שמיטה, כמו אברהם שבתט על הקב"ה ולא הקשה כלום, לא זכו לנס כזה, אלא לנס קטן מזה, שיצטרכו למכות גדול ככל שנה, אך שיתן הברכה מכל מקום, כיון שעל כל פנים מקיימין המצוה. ואולי היו שני הניסים: לאלו שלא שאלו כלום היו הנס שלא הוצרכו ליותר, ולאילו שהקשו היתה הברכה שנשאר לשלוש השנים.

(רבי משה פיינשטיין – דרש משה)

"כי ימוך אחיך ומכר מאחזתו ובא גאלו הקרב אליו וגאל את ממכר אחיו"

(כה, כה)

הדא הוא דכתיב (תהלים מא, ב) "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו"..." אמר ר' יונה "אשרי נותן לדל" אין כתיב כאן אלא "אשרי משכיל אל דל". הו' הסתכל בו היאך לזכות עמו... אמר רבי לוי בשם רבי חמא בר רבי חנינא אמר: עשרים ושתיים פעמים כתיב "אשרי ומכולם לא נטל אפוכי (פירוש הנחה ושכר) אלא זה, מאי אפוכי נטל? "ביום רעה ימלטוהו" "לפיכך משה מזהיר לישראל "וכי ימוך אחיך" (ויקרא רבה לד, א)

ולחבין סמיכות העניינים ומלת אפוכי שהוא זר, רק לשונו לשון איפוך אנא, בהקדים מאמר רבותינו ז"ל (ילקוט משלי, כא) 'תניא רבי מאיר אומר: יש לבעל דין לחלוק ולומר: אם הקב"ה אוהב עניים, למה אינו מפרנסן? כדי להנצל או בהם מדינו של גהינם.

ולחבין תוכן הענין, איך מחוייב העני לחוב בשביל זכותו של העשיר, ועוד שלא תפסו קיבול השכר על הצדקה, רק מניעות העונש של גהינים?

והענין כי אמרו רבותינו ז"ל (עירובין מא:): שלושה אינן רואים פני גהינם ואי מהן דיקדוקי עניות. נמצא עניות הוא גהינם של העני. ואם העשיר מצנן הגהינים שלו על זמן מה, מידה כנגד מידה המצוה מצננת לו גהינם שלו, וזהו 'להנצל או מדינו של גהינים', והנה דרבותינו ז"ל (שבת קנא:): על פסוק "כי בגלל הדבר זה" (דברים טו, י) – גלגל הוא חוזר בעולם, ובמדרש (ויקרא רבה לד, ט) 'כהאי גלגלא דמיא וכי' מלתמלא מתרוקן' עיני שם, והעניין ממש כמו שניים המשחקים בגלגל של מאזניים, פעם זה למעלה ופעם זה למעלה, ובזמן שזה למטה אין להתרעם איך הוא למטה וחבירו למעלה, כי במעט רגע יהי להיפך, וכן הוא ענין עני ועשיר כנוצר, והנה האמת לא על החזקת די עני ואביון, שהעשיר אין לו כדי תאוותו, ולזה כוונה התורה "ומטה ידו עמך" (ויקרא כה, לה), פירוש אף כי עתה נמי מט ידך, עם כל זה "והחזקת בו" כי עד כאן לא פליגי (בבא מציעא סא:): בן פוטירא ורבי עקיבא אם חייך קודם לחיי חברך, אבל זולת חש החיות מחוייב כל אדם להחזיק יד עני ואביון בכל יכולתו, אך בוודאי הוא נגד טבע האדם אם רואה שהוא מתמוטט ועם כל זה יחזיק חבירו, אך יחשוב אילו הי' לו צורך לרפאות איזה חולי שגופו, אז וודאי לא הי' חושש על מעט עושרו, כי "כל אשר לאיש יתן בעד נפשו" (איוב ב, כד) ואם יחשוב שהצדקה רפואה להצילו מגיהנם כנוצר, אז לא יקשה בעיניו לרפאות את עצמו ובשרו.

ויתכן שזוהו פירוש הפסוק "אשרי משכיר אל דל" ומהו הושכלה? "ביום רעה ימלטוהו" וזהו שביארו במדרש ינותן לדל אלן כתיב אלא "משכיל", הסתכל איך לזכות בו, כלומר כי הזכות הוא לך לעצמך כנוצר, וזהו

ססיים רב חמי בר חנינא 'מכולם לא נטל אפוכי'. פירוש התהפכות עניין מעני לעשיר, על דרך שאמרו רבותינו ז"ל "יותר ממה שעשיר עושה לעני, העני עושה עם בעל הבית" (ויקרא רבה לד, ח) וכנו"ל, ומבאר 'מאי אפוכי נטל?' "ביום רעה ימלטוהו", והוא כמו שהוא צונן גיהנם של העני כנוצר. ולכן מזהיר משה "כי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו", אך בזולת זה ההשכלה הוא מן הנמנע לקיים מצוה זו.

(רבי צבי הירש מסייעיטיאש – מרגליות התורה)

צריך ביאור בתבית "עמך", ונראה דכשיהודי בצרות צריך לציייר שסובל בשבילו כדי שיתן לו ויקיים בו מצות צדקה, שלא נבראו העניים אלא לזכות את מי שיש לו ממון במצות צדקה וחסד, ויותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, עושה העני עם בעל הבית" (ויקרא רבה לד, ח) שמזכחו במצוה יקרה זו זהו שפירשה לנו תורה שכאשר "ימוך אחיך ומטה ידו". הרי זה "עמך" כי דלותו ועניותו בעבור שתזכה על ידו לחיים העולם הבא, ולכן "והחזקת בו, שאתה אחראי למצבו, וצריך אתה לתקן את אשר הוטל עליך, שאם אין העשיר מחזיק יד העני שפנה אליו, גורם בזה שעניותו של אותו עני ללא תכלית וסיבה היא.

(רבי משה שטרנבוך – טעם ודעת)

הטעם שנאמרה פרשה זו לאחר פרשת שמיטין וייובלות, שלא ידמה האדם שכשם שנצטוונו לבטוח בהשם יתברך עד כדי שנשבת שדווננו בשני שמיטה וייובל, כי הארץ של הקב"ה היא. כמו כן על אחי ללמוד מדת הבטחון, ואפטר מתת לו מרכושי. לזה הזהירה תורה גם לאחר שהושרשה בנו האמונה והבטחון, בכל זאת "כי ימוך אחיך ומטה ידו עמך, והחזקת בו" שהבטחון לפרוטו מדאגות עצמו הוא בא. ולא לשחררו מחובתו לדאוג לזולתו.

(רבי אלימלך מליזנסק – נועם אלימלך)

"אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלקיך וחי אחיך עמך"

(כה, לו)

מכאן אמר רבי אלעזר: ריבית קצוצה יוצא בדינין, אהדר ליה כי היכי דניחי בהדך (ברא מציעא סא:)

הא דקרי ליה התורה חזרת הריבית בלשון "וחי אחיך", שאמרו 'אהדר ליה כי היכי דניחי בהדך', נראה, דמחה שנתרפאה קרי ליה בלשון הקרא (ויקרא יג, כד) 'חיתת המכה', ולכך כיון שקרא לקיחת הריבית בלשון נשיכה, שפיר קרי ליה החזרה לשון חיות, דהיינו רפואת הנשיכה.

(רבי משה שיק – מהר"ם שיק)

"כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ד' אלקיכם"

(כה, נה)

"כי לי בני ישראל עבדים" – שטרי קודם (רש"י) זה קאי על "לא ירדנו בפרך" (ויקרא כה, נג), מכיון שכל כוחם צריכים הם לעבודת השם יתברך ששטרו קודם, לכן אי אפשר לו לכלות כוחו לעבודת בשר ודם. ומה ילמד האדם גם לעבודת עצמו לפרנסת ביתו, שעיקר כוחו יהי לעבודת השם יתברך ורק המוכרח יעשה לעבודת עצמו, כי איך יעשה לעמו בכוחות שהוא לעבודת השם יתברך.

(רבי משה פיינשטיין – דרש משה)

"את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ד'"

(כו, ב)

תמוה, מאי טעמא נשנית כאן אזהרה זו ד"את שבתותי תשמורו"? ואם כדפירש רש"י יכנגד הנמכר לכרי', הא לא הזכיר אסור עריות אלא סמך על איסור עבודה זרה שהזכיר, אם כן למה הזכיר שבת? וגם למה הזכיר "ומקדשי תיראו"?

ונראה שהוא עניין אחר, שלא ילמד מרבו הנכרי לעבוד את השם יתברך כדרך שהם עובדים את יראתם, שהם כד עבודתם ואמונתם הוא בבתי תפילה שלהם, ובבית עושין כל התועבות, ובאים מזה לכלל יראה מעצם הבית והתמונות שלהם, ואצלנו אף שצריך לירא מן המקדש בעצם, אלא ממי שציוה עליו כמפורש בריש יבמות (כף ו, ו), וגם העיקר של עבודתנו הוא בבית ובשוק, באוכלנו וכל עשיית צרכינו ובמסחרנו ועבודנו, ולא נצטוונו כלל על בתי כנסת בציווי ממש, ואף על בית המקדש שנצטוונו הוא רק אחר כל דבר, דשבת הוא יותר עיקר, ובלא בית המקדש אנו חיים זה קרוב לתשע עשרה מאות שנה ונחשבים יהודים כשרים, רק שחסר לנו מעלת בית המקדש והשראת השכינה שאנו מצטערין על זה מאוד, אבל בית המקדש בלא תורה ובתי כנסיות בלא תורה אינו כלום ממש, והקרא מגנה זה באמרו (הושע ח, יד) "ויבן היכלות", ובעוונותינו הרבים נכשלים ונותנים בעין יפה על בניינים יותר מעל עצם הלימוד, והוא לימוד שלמדו מהגויים אדונים שלנו, ומזה צריך לזהר מאוד, וזה הוא כוונת "שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו" האמור כאן

(רבי משה פיינשטיין – דרש משה)

פנינים לפרשת בחקתי

"אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם" (כו, ג)

"אם בחקתי תלכו" - ... שתהיו עמלים בתורה (תורת כהנים כו, ב)

ידוע מאמר חכמינו ז"ל "אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז) – 'לעמל תורה' (סנהדרין צט, ב). ניתן לומר בדרך הלצה: עובר במעי אמו, לומד עמו מלאך את כל התורה, ולא חסר לו מאומה. רק עמלות בתורה היא שחסרה. לכך יוצא הוא לאויר העולם, כדי שתהי' לו גם עמלות. זהו שנאמר "אדם לעמל יולד".

(בשם רבי חיים מבריסק – רשימות תלמידים מבריסק)

פירוש, אדם צריך לייגע את עצמו בעסקו בתורה, כדרך הפועל מתאמץ ומתייגע בעשותו את מלאכתו, שלפי שמצטער ועמל, כך מקבל שכרו יותר, וילפום צערא אגרא' (אבות ה, כב)

הגמרא (חגיגה ג:): מבארת הכתוב "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלהים לאשר לא עבדו", כי 'אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה פעמים ואחד'. שאלה הגמרא: וכי משום פעם אחת נוספת שלמד יהפך מ'אשר לא עבדו', ל'עובד אלהים'? ותיצרה, שכן מצינו גם בשוק של חמרים, שמהלך עשר פרסאות מחירו זוז אחד, ואילו מהלך אחד עשר פרסאות מחירו שני זוזים. טעונים ביאור.

אלא, מהלך אדם בינוני הינו עשרה פרסאות ליום, כמבוא בחכמינו ז"ל, וכמו כן הי' מנהג

החמרים ללכת ביום אחד של שכירות עשרה פרסאות. לפיכך אם נשכר החמר למהלך אחד עשר פרסאות, היות ועושה יותר מכפי כוחו ורגילותו, שכרו מוכפל.

על פי זה מבארת הגמרא כיצד דוקא השונה פרקו מאה פעמים ואחת נחשב ל"עובד אלקים". שכן זו היתה דרכם, ובזאת חייב כל אדם מישראל, לשנות פרקו מאה פעמים, לבל יתחייב בנפשו אם ישכח דבר ממשנתו. נמצא שאם בא אחד ומוסיף עוד פעם אחת בלבד מכפי הרגילות, הרי גילה בזה אהבת התורה מיוחדת. משום כך נקרא "עובד אלקים" שמשנה טיבעו ורגילותו, למען אהבת הבורא ותורתו. זוהי הכוונה "שתהיו עמלים בתורה", להתייגע ולהצטער על התורה יותר ויותר, כדרך העמלים למלאכת. (רבי יעקב ברוכי – משכנות יעקב)

"אם בחקתי תלכו" - ... שתהיו עמלים בתורה (תורת כהנים כו, ב)

העיקר היא ההליכה וההתקדמות, העלייה והשגשוג, וזאת ניתן להשיג אך על ידי 'שתהיו עמלים בתורה'. רק העבודה עצמית של האדם מסוגלת להקנות את הדברים כקניין צמיח בנפשו, עד שנעשית 'תורה' דיליה. לא בחסד כשרונותיו יגיע אדם על המטרה, כי אם בכח הפראתם ויצירתם בדי עמל ויגע. כי אמנם רק היגיעה בתורה היא מפתחת את אישיותו ומשכללת אותה, למען ילך בחוקותי, ילך, במובן, מתקדם ועולה, משתלם ומשגשג, עדי יגיע לגבהי מרומים.

(רבי שמעון שקוף – היובל לכבודו)

"אם בחקתי תלכו" - ... יכול זה קיום המצוות? כשהוא אומר "ואת מצוותי תשמרו" הרי קיום המצוות אומר, הא מה אני מקיים "אם בחוקותי תלכו"? שתהיו עמלים בתורה (רש"י)

וקשה הוא תינח דמוכח שהפסוק קאי על לימוד התורה, אכן היכן מוזכר בפסוק דהכוונה היא דווקא על עמל התורה ונראה לבאר, הלשון "תלכו" הכוונה היא לעלות ולהתקדם במעלות התורה, וזה אי אפשר כי אם על ידי עמל התורה. וע"כ שפיר דרשו חכמינו ז"ל דוקא שתהיו עמלים בתורה. (ובלשוננו באדיש: "תלכו" מיינט שטייגן, און שטייגן קאמען גייט אין זיין עמלים בתורה).

ובתורת כהנים אמרו על האי קרא ד"אם בחוקותי תלכו" – 'מלמד שהקב"ה מתאוהו שהיו ישראל עמלים בתורה'. והיינו שהרי הקב"ה הוא טוב ומטיב, ואשר באמת על כן ברא הקב"ה את הבריאה, כדי להיטיב עם ברואיו, ואם כן פשוט דהקב"ה הוא מתאוהו שיהו ישראל עמלים בתורה.

(רבי שמואל רוזובסקי – זכרון שמואל)

משמעות הכתוב "הליכות עולם לוי" (מגילה כו:): בפשטות, היינו, כי הקב"ה הוא המנהל את העולם, ושכל הנאמר שם (חבוקק ג, ו) קודם בכתובים, על הליכות העולם ומלאו, על קיום המדינות והרשיות, הכל ממנו. כי כל "הליכות עולם" – לוי". הוסיפו על כך חכמינו ז"ל שיש דבר המסור דוקא לנו לעשותו, 'אל תקרי הליכות, הוסיפו על כך חכמינו ז"ל שיש דבר המסור דוקא לנו לעשותו, 'אל תקרי הליכות, אלא הליכות'. כי לימוד תורה שלנו בכוחו לחולל פלאות בהנהגת הקב"ה את הבריאה.

זהו שאמר הכתוב "אם בחוקותי תלכו", 'תלכו' דייקא, ונתתי גשמכם בעיתם... וחרב

לא תעבור בארצכם". ההליכות הללו הם הקובעים את סדרי הבריאה. וזהו הנשק של עם ישראל למול אויביו.

(רבי אלעזר מנחם מן שם – בזאת אני בוטח)

"אם בחקתי תלכו" - ... שתהיו עמלים בתורה (תורת כהנים כו, ב)

גאון מיוחד במינו ה' הגר"א מוולנא, שלא נמצא כדוגמתו לא בקדמונים ולא באחרונים, בדרך הקיצור. את כל תורתו העלה בדרך העלמה ורמז, כמי שאומר: ודי לחכימה ברמיזא. מה היסוד לדרך לימוד זו?

הלכה היא, 'דברים שבעל פה אי אתה רשאי לכתובם', ומה שאנחנו איננו נוהגים כן, הוא משום (תהלים קיט, קכו) "עת לעשות לה' הפרו תורתך" (גיטין שם). הוי אומר, בחינה של הפרת תורה יש בזה גם כיום, אלא שהתירוה משום "עת לעשות לד'. נראה אפוא, שלדעת 'הגאון' אין ההיתר הזה בלתי מוגבל, אלא שניתן אך ורק לפי ההכרח, כדי שלא תשכח תורה. משום כך בא הגר"א וקבע, שדרכו בלימוד כבר מספיק למנוע שיכחת התורה. שהרי כל עיקר החיוב בתלמוד תורה הוא 'שתהיו עמלים בתורה', ואם יהיו הלומדים עמלים כראוי על דבריו, ימצאו כל הפצם גם ברמיזותיו הקצרות. כל הרחבה מעבר לכך שוב אינה בגדר "לעשות לה'", רק אדרבא בבחינת "הפרו תורתך", מאחר שמרחיקה היא את העמל והיגיעה הנדרשים לתלמוד תורה, לכך מותרת היא, וממילא גם פסולה.

(רבי יחזקאל סרנא – דליות יחזקאל)

הליכות והלכות

הלכות תלמוד תורה

בשולחן ערוך יור"ד סימן רמ"ו כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורים, בין בחור בין זקן גדול. אפילו עני המחזר על הפתחים, אפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר: והגית בו יומם ולילה (יהושע א, ח). ומי שאי אפשר לו ללמוד, מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטרדות שיש לו, יספיק לאחרים הלומדים. הגה: ותחשב לו כאילו לומד בעצמו (טור).

בשולחן ערוך אור"ח סימן קנ"ה לאחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע לו עת ללמוד. וצריך שיהיה אותו העת קבוע שלא יעברנו אז אם הוא סבור להרוויח הרבה.

והוסיף המשנה ברורה את דברי הגמרא במסכת שבת דף לא, שמכניסים אדם לדין שואלים אותו האם קבעת עיתים לתורה ואמרו חז"ל אמר ר' יהושע אמר ר' נחמן כל מי שבא לבית הכנסת ושומע דברי תורה וזכה לישוב בן החכמים לעתיד לבוא שנאמר אוזן שומעת ותוכחת חיים בקרב חכמים תלין (דברים רבה פרשת כי תבוא) עד אימתי חייב ללמוד, עד יום מותו, שנאמר: פן יסורו מלבבך כל ימי חיידך (דברים ד, ט) וכל זמן שלא יעסוק בתורה, הוא שוכח.

ואמרו חז"ל כל המבטל תורה מעושר סופו לבטלה מעוני. וכל המקיים את התורה מעוני סופה לקיימה מעושר.

נושא הלימוד

כתב המשנה ברורה חייב אדם ללמוד בכל יום תורה שבכתב שהוא תנ"ך ומשנה וגמרא ופוסקים ובעלי בתים שאינם לומדים רק ג' או ד' שעות ביום לא ילמדו בגמרא לחוד דבזה אינו יוצא אלא צריך שילמוד דוקא גם ספרי פוסקים כל אחד כפי השגתו (שו"ע י"ד וש"ך שם):

והוסיף המשנה ברורה – כשלומד רק מעט נכון שיעקר למודו יהיה בהלכות שידע איך להתנהג למעשה וכנ"ל ואמרו חז"ל על הפסוק אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה יותר מכל בתי כנסיות וכו', וגם אמרו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב ואם אינו מבין בהלכות ילמוד כל מה שיודע.

דרך הלימוד

אין שואלין את הרב כשיכנס לבית המדרש מיד, עד שתתישב דעתו עליו. ואין התלמיד שואל כשיכנס, עד שיתיישב וינוח.

ואין שואלים שנים כאחד. ואין שואלים את הרב מענין אחר, אלא מאותו ענין שהם עוסקים בו, כדי שלא יתבייש. ויש לרב להטעות את התלמידים בשאלותיו ובמעשים שעושה לפניהם, כדי לחדדם וכדי שידע אם הם זוכרים מה שלומדים. ואין צריך לומר שיש לו רשות לשאול אותם בענין אחר שאין עוסקים בו, כדי לזרזם.

ולא יהא התלמיד בוש מחבירו שלמד בפעם ראשונה או שניה והוא לא למד אפילו אחר כמה פעמים, שאם נתבייש מדבר זה נמצא נכנס ויוצא לבית המדרש והוא לא למד כלום, ועל כל אומר: לא הביישן למד ולא הקפדן מלמד. במה דברים אמורים, שלא הבינו התלמידים הדבר מפני עומקו, או מפני דעתו שהיא קצרה, אבל אם ניכר לרב שהם מתרשלים בדברי תורה ומתרפים. עליהם, ולפיכך לא הבינו, חייב לכתוב עליהם ולהכלימם בדברים כדי לחדדו, ועל זה אמרו: זרוק מרה בתלמידים. לפיכך אין ראוי לרב לנהוג קלות ראש בפני התלמידים; ולא לשחוק בפניהם; ולא לאכול ולשתות עמם, כדי שתהא אימתו מוטלת עליהם וילמדו ממנו מהרה.

חשיבות לימוד התורה

ת"ת שקול כנגד כל המצוות. היה לפניו עשיית מצוה ות"ת, אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו.

תחלת דינו של אדם על ת"ת, ואחר כך על שאר מעשיו.

לעולם יעסוק אדם בתורה, אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. ברית כרותה שכל הלומד בבית הכנסת לא במהרה הוא משכח, וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים, שנאמר: ואת צנועים חכמה (משלי יא, ב) וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו, מתקיים בידו. אבל הקורא בלחש, במהרה הוא שוכח.

כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, או שקרא ושנה ופירש להבלי העולם והניח תלמודו וזנחו, הרי זה בכלל כי דבר ה' בזה (במדבר טו, לא) (ואסור לדבר בשיחת חולין).

העלון לעילוי נשמות

יעקב בן מלכה יגן צוק"ל

ואשתו רחל בת שרה ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845) 371-8313

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T. 845-352-7474 F. 845-371-8313	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St.	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי הכמים מוסלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T. 525-55589-8756 F. 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב
הלומדים בעמל וביגיעה ובחתימה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה.
נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכר למצוות. 845.352.7474

מעשה חכמים

שלח להמך על פני המים...

מהסיפור הבא נלמד שיש מי ששעודתו באה לספק את צרכיו הגשמיים, ויש מי שיודע לנצל את מאכלו לעשיית מצוות. לאחר שנקרא את הסיפור, נבין שכוחו של... מרק מהביל הוא כח גדול, עד שטעמו הערב מסוגל לפעול את פעולתו גם לאחר עשרות שנים, ומבחינה רוחנית כמוכן.

'הטבה' מיוחדת

הגר"י גלינסקי סיפר על מעשה שהתרחש עימו לפני שנים רבות, וממנו אפשר ללמוד על כל הנ"ל. בשנות האימה הנוראות באירופה, הוגלה הגר"י גלינסקי לסיביר, והוטלו עליו תנאי- רעב למשך 40 יום. בתום ימי הרעב, הובא לפניו, כהטבה מיוחדת, מרק חם.

לא צריך להיות מבין גדול בענייני סיביר, כדי לדעת שגם מרק זה לא היה המאכל הטעים ביותר, אבל אחרי הכל האנשים שנענשו ברעב, גם את זה לא קיבלו.

והנה, בעת שהמרק היה מונח לפניו, הגיע למקום יהודי נוסף שה"י נתון עדיין בתנאי הרעב, ועל פניו ניכרים היו אותות הצום הממושך. הגר"י גלינסקי, כך סיפר הוא- עצמו ברבות הימים, היררה האם להעניק ליהודי זה, "חוליב" שמו, חלק ממנת המרק שלו, שהרי גם הוא, הרב גלינסקי, ה"י זה עתה תחת רושםם של התנאים הקשים, וסבל מאוד מחרפת הרעב.

לאחר כמה שניות נפשט הספק. הרב גלינסקי אמר לעצמו: "יענקליה, יענקליה, האם הינך מסוגל לאכול לבדך, כאשר לצידך יש יהודי רעב!!".... ההחלטה גמלה בליבו לתת את המרק גם לחוליב, שאכן אכל מן המרק ונהנה מאוד.

עד כאן הקפה א'.

הילולא דצדיקא

יום שיש	יום שבת	יום ראשון	יום שני	יום שלישי	יום רביעי	יום חמישי
כא אייר	כב אייר	כג אייר	כד אייר	כה אייר	כו אייר	כז אייר
שקיעה 8:08	רבי שלמה אליעזר אלפנדרוי הסבא קדישה,	כג אייר	רבי יעקב מליסא בעל ההוות דעת ודקדוקות המושפט רחל בת שרה יגן	בעל התורת חיים מקוסוב	רבי סעדיה גאון רבי משה חיים לוצאטו הרמח"ל רבי שלמה האדמו"ר מוזיעל	רבי אהרון מאיר אויערבאך הי"ד שקיעה 8:14

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה

נרתע לאחוריו

השם "חוליב" העלה במוחו של הגר"י גלינסקי זכרונות מימים-עברו, אם כי באותו רגע עדיין לא זכר בדיוק מי הוא אותו חוליב והיכן פגש אותו. רק לאחר שאימץ היטב את מוחו, ניזכר במרק המהביל שנתן לחוליב בסיביר. עד מהרה התברר שאיש זה ה"י עתה אחד המדריכים הראשיים במחנה.

ואכן, בתוך כמה דקות הגיע חוליב למקום, וכשראה את הגר"י גלינסקי נזכר אף הוא באותו מרק חם וטעים שקיבל ממנו, וטפח על כתפיו של הרב בהתלהבות רבה, כמי שמעוניין לגמול לו עתה טובה תחת טובה על מה שעשה עימו באותה תקופה.

"האם רוצה עתה שאסייע בידך לצאת מן המחנה?" שאל חוליב.

והגר"י גלינסקי הצטחק: "זה אני יודע לעשות לבד..."

ידעתי שעלי לנצל את רצונו להכיר לי טובה, אומר הגר"י שליט"א, והחלטתי ללכת על כל הקופה... לקחתיו הצידה וביקשתי ממנו לברר כמה הורים מעוניינים בחינוך חרדי...

חוליב שמע את הדברים, ונירתע לאחוריו, למשימה שכזו הוא לא ציפה. אבל לבסוף גברה בו מידת הכרת הטוב, והוא מחליט לסייע להרב גלינסקי, "המתן כאן עד שהמדריכים יילכו, ואז אמלא את בקשתך".

לא עבר זמן רב, וחוליב חזר עם רשימה של כ-65 הורים הדורשים חינוך חרדי. הרשימה הזו הועברה לגורמים המתאימים וחלק ניכר מהם אכן זכה להגיע לתלמודי תורה ולישיבות קדושות, והקים לאחר מכן בתים יהודיים לתפארת.

וכל כך למה? בגלל אותו מרק חם שנתן הגר"י גלינסקי ליהודי המורעב בסיביר, (עלינו לשבח עמ' שט-שי) מדהים.